

BAB III

MÉTODE PANALUNGTIKAN

Métode panalungtikan nya éta cara anu digunakeun ku panalungtik dina ngumpulkeun data panalungtikan. Métodena mangrupa wawancara, pengamatan atawa obsérsasi, jeung dokuméntasi (Arikunto, 2013, kc. 203). Nurutkeun Sugiyono (2015, kc. 3), métode panalungtikan nya éta cara ilmiah pikeun nyangking data anu miboga udagan jeung mangpaat nu tangtu.

Métode nu digunakeun dina ieu panalungtikan nya éta métode kualitatif déskriptif. Métode kualitatif nurutkeun Bogdan jeung Taylor (dina Basrowi jeung Suwandi, 2008, kc. 21), nya éta prosedur panalungtikan anu ngahasilkeun data déskriptif, mangrupa kekecapan anu ditulis atawa sacara lisan mangrupa omongan ti jalma-jalma jeung paripolah nu bisa ditalungtik.

Kecap déskriptif asalna tina basa Inggris *to describe* nu hartina ngajéntrékeun hiji hal, misalna kaayaan, kondisi, situasi, peristiwa, kagiatan, jrrd (Arikunto, 2013, kc. 3). Moleong (2012, kc. 11) nétélakeun yén déskriptif nya éta data anu dikumpulkeunna mangrupa kecap-kecap, gambar, lain angka-angka. Ku kituna, laporan panalungtikan eusina mangrupa kutipan-kutipan data, pikeun méré gambaran ngeunaan hiji objék nu ditalungtik, anu dihasilkeun tina wawancara, catetan laporan, poto, rékaman wawancara, dokumén pribadi, mémo, jeung dokumén resmi séjénna. Métode déskriptif mangrupa salah sahiji métode pikeun méré gambaran perkara objék anu ditalungtik, ngébréhkeun sagala hal anu aya patalina jeung panalungtikan, nepi ka nganalisis tur ngébréhkeun hasil panalungtikan.

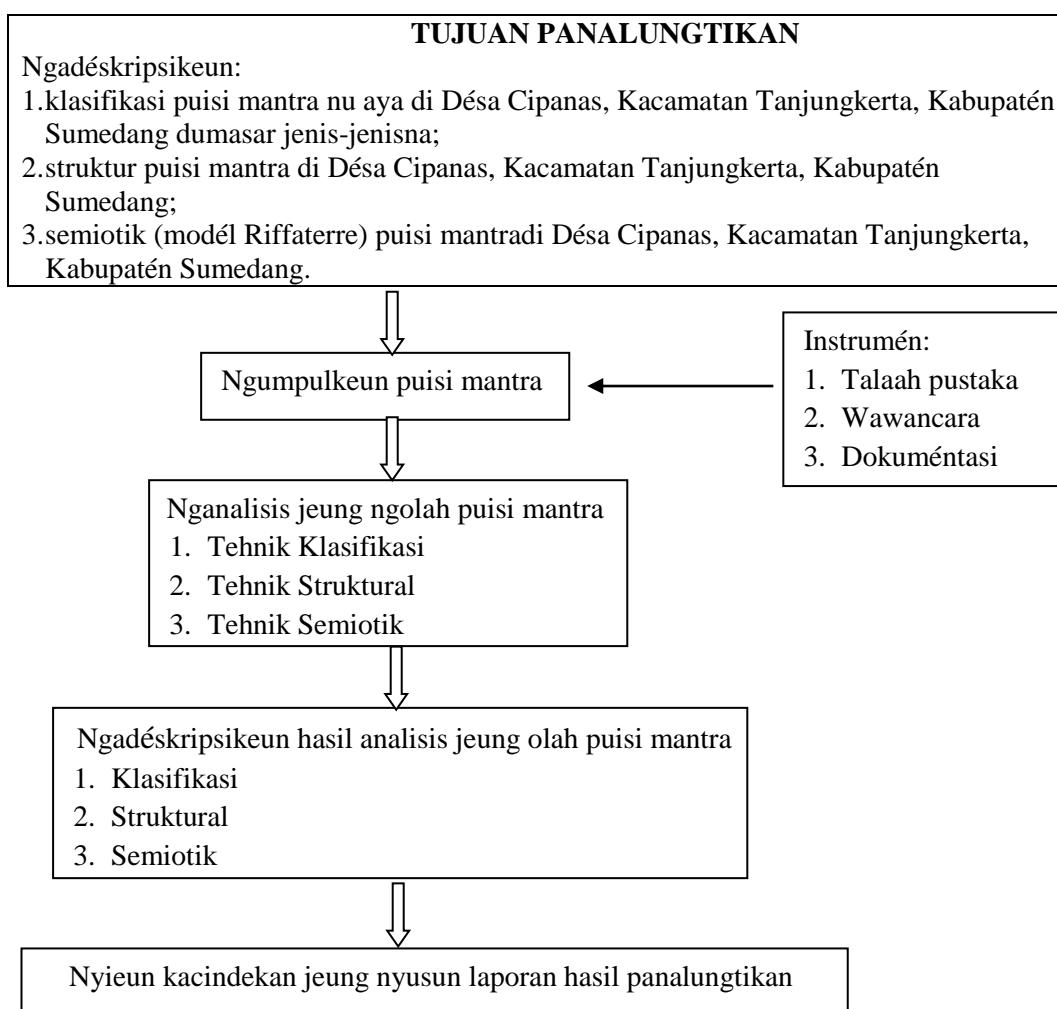
Dina téhnik panalungtikan ngawengku desain panalungtikan, sumber data jeung lokasi panalungtikan, téhnik ngumpulkeun jeung ngolah data, instrumén panalungtikan, jeung analisis data.

3.1 Desain Panalungtikan

Desain panalungtikan nya éta rarancang kabéh hal jeung kagiatan anu dilakukeun ku panalungtik ti saacon panalungtikan, keur dilaksanakeun panalungtikan, sarta nepi ka aya kacindekan jeung laporan panalungtikan.

Desain dina ieu panalungtikan baris digambarkeun saperti ieu di handap.

**Bagan 3.1
Desain Panalungtikan**

3.2 Lokasi jeung Sumber Data Panalungtikan

3.2.1 Lokasi Panalungtikan

Lokasi panalungtikan nya éta lokasi di mana panalungtikan lumangsung (Sukardi, 2013, kc. 53). Lokasi anu dijadikeun tempat pikeun nyangking data ngeunaan mantra téh nya éta di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang, Provinsi Jawa Barat, Indonesia.

Lega wilayah Désa Cipanas 375,307 héktar anu ngawengku 3 dusun, 9 RW jeung 38 RT. Sacara administratif Désa Cipanas beulah kalér diwatesan ku Désa Tanjung Mekar Kacamatan Tanjungkerta, beulah kulon ku Désa Cigentur Kacamatan Tanjungkerta, beulah wétan ku Désa Naluk Kacamatan Cimalaka, jeung beulah kidul ku Désa Jatimulya Kacamatan Sumedang Selatan. Jumlah penduduk di Désa Cipanas nu kacatet taun 2016 aya 4.625 jiwa, anapon wincikanana nya éta: awéwé 2.294 jiwa jeung lalaki 2.331 jiwa.

Pakasaban masarakat di Désa Cipanas lolobana kana tatanén nya éta jadi buruh tani, tapi aya ogé anu jadi tukang dagang, PNS, pagawé swasta, jeung réa-réa deui. Basa anu digunakeun ku masarakat Désa Cipanas nya éta basa Sunda. Aya sababaraha masarakat Désa Cipanas nu sakola jeung gawé ka luar kota, ieu hal ngabalukarkeun asupna basa séjén. Najan kitu, masarakat Désa Cipanas tetep dominan maké basa Sunda salaku basa anu dipaké sapopoéna.

3.2.2 Sumber Data Panalungtikan

Nurutkeun Lofland jeung Lofland (dina Basrowi jeung Suwandi, 2008, kc. 169), sumber data utama dina panalungtikan kualitatif nya éta kecap-kecap jeung paripolah, lian ti éta aya tambahan saperti dokumén jeung sajabana. Nurutkeun Arikunto (2013, kc. 172), sumber data panalungtikan nya éta subjék data anu bisa dipaké pikeun nyangking data. Sacara gurat badag sumber data ngawengku tilu rupa, nya éta jalma (*person*), tempat (*place*), jeung kertas atawa dokumén (*paper*).

- 1) Jalma (*person*), nya éta sumber data nu bisa méré data mangrupa jawaban lisan ngaliwatan wawancara atawa jawaban tinulis ngaliwatan angkét. Jalma anu jadi sumber data dina ieu panalungtikan, ditataan dina tabél 3.1.

Tabel 3.1
Data Informan

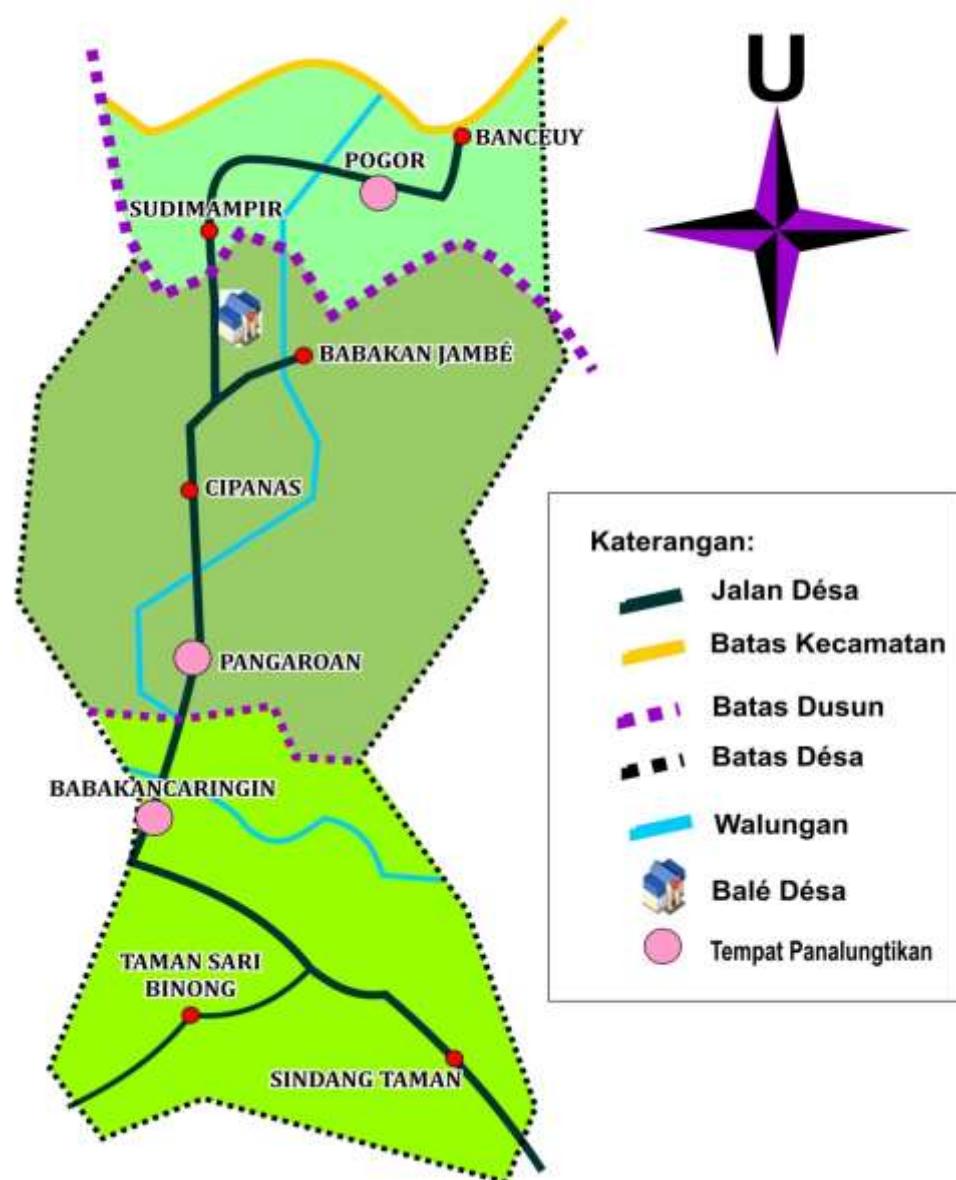
No		Data Informan
1.		Wasta : Emus Umur : 70 Jenis Kelamin : Lalaki Alamat : Kp. Pogor RT 01/02 Pakasaban : Tani Atikan : SR Kalungguhan : Sesepuh
2.		Wasta : Indang Umur : 66 Jenis Kelamin : Lalaki Alamat : Kp. Pangaroan RT 05/06 Pakasaban : Tani Atikan : SD Kalungguhan : Tokoh Masyarakat
3.		Wasta : Itoh Umur : 66 Jenis Kelamin : Awéwé Alamat : Kp. Pangaroan RT 05/06 Pakasaban : Tani Atikan : SD Kalungguhan : Tokoh Masyarakat

4.		<p>Wasta : Mamad Umur : 40 Jenis Kelamin : Lalaki Alamat : Kp. Pangaroan RT 05/06 Pakasaban : Honorér Atikan : S2 Kalungguhan : Tokoh Masyarakat</p>
5.		<p>Wasta : Anang Gunawan Umur : 80 Jenis Kelamin : Lalaki Alamat : Kp. Babakancaringin RT 02/07 Pakasaban : Pensiunan Atikan : SPG (SLA) Kalungguhan : Sesepuh</p>

- 2) Tempat (*place*), nya éta sumber data tampilan nu mangrupa kaayaan cicing atawa gerak. Tempat nu dijadikeun panalungtikan nya éta:
- (1) Kampung Pogor RT 01/02 (dusun 1)
  - (2) Kampung Pangaroan RT 05/06 (dusun 2)
  - (3) Kampung Babakancaringin RT 02/07 (dusun 3)

Gambar 3.1
Peta Désa Cipanas

PETA DESA CIPANAS

- 3) Kertas atawa dokumén (*paper*), nya éta data nu mangrupa tanda-tanda hurup, angka, gambar, atawa simbol-simbol séjén. Dokumén mangrupa objék pikeun métode dokuméntasi.

Sumber data anu digunakeun dina ieu panalungtikan nya éta data ti tokoh-tokoh masarakat Désa Cipanas anu miboga mantra.

3.3 Téhnik Panalungtikan

3.3.1 Téhnik Ngumpulkeun Data

Téhnik anu digunakeun dina ieu panalungtikan, nya éta téhnik talaah pustaka, téhnik wawancara, jeung téhnik dokuméntasi.

1) Téhnik Talaah Pustaka

Téhnik talaah pustaka mangrupa survéy kana data anu geus aya, neuleuman téori-téori, tuluy ditalaah kalawan gemet. Téhnik talaah pustaka dilaksanakeun ku cara nalaah buku sumber nu geus aya pakuat-pakaitna jeung konsép téoritis, sarta bahasan pasualan panalungtikan (Arikunto, 2013, kc. 85).

2) Téhnik Wawancara/Interview

Margono (2004, kc. 165) nétélakeun yén téhnik wawancara nya éta téhnik anu digunakeun pikeun nyangking informasi ku cara ngajukeun pertanyaan sacara lisan pikeun dijawab sacara lisan ogé. Nurutkeun Esterberg (dina Sugiyono, 2009, kc. 72), wawancara nya éta *pertemuan dua orang untuk bertukar informasi dan ide melalui tanya jawab, sehingga dapat dikonstruksikan makna dalam suatu topik tertentu.*

3) Téhnik Dokuméntasi

Dokuméntasi nya éta téknik pikeun ngumpulkeun data ku cara ngulik jeung nganalisis dokumén-dokumén anu mangrupa dokumén tinulis, gambar jeung éléktronik (Fathoni, 2006, kc. 112). Dokuméntasi dipaké pikeun meunangkeun data tina wangun gambar, vidéo, jeung data séjénna anu dianggap perlu pikeun panalungtikan.

Objék dokuméntasi dina ieu panalungtikan, nya éta hal-hal nu patali jeung mantra, boh anu sipatna tulisan boh nu lain tulisan. Dokuméntasi dina wangun tulisan nya éta dokumén data tina hasil wawancara, sedengkeun nu lain tulisan nya éta foto jeung rekaman anu patali jeung mantra.

3.3.2 Téhnik Ngolah Data

Téhnik ngolah data atawa nganalisis data nya éta ngelompokkeun, nyieun hiji runtuyan,sarta nytinggetkeun data sangkan babari dibacana. Dina ieu panalungtikan, data anu geus kapaluruh tuluy diolah ngagunakeun téhnik analisis data. Nurutkeun Patton (dina Moleong, 2012, kc. 280), analisis data nyaéta prosés ngelompokkeun data, ngaorganisasikeun kana hiji pola, jeung sistem uraian dasar.

Dina ieu panalungtikan digunakeun téhnik analisis. Éta téhnik téh nya éta: klasifikasi puisi mantra, analisis struktur puisi mantra, jeung analisis semiotik puisi mantra di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang. Sangkan leuwih jéntré, di handap ieu didadarkeun hal-hal naon waé nu dipedar patali jeung analisis data.

1) Téhnik Klasifikasi Puisi Mantra di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang

Dina nganalisis data, anu munggaran nya éta nyieun klasifikasi puisi mantra dumasar téori Rusyana, nya éta: ajian, asihan, jangjawokan, jampé, rajah, jeung singlar. Saacan nyieun klasifikasi, panalungtik nangtukeun heula populasi jeung sampel. Panalungtik ngagunakeun sampel acak dina ieu panalungtikan. Aya dua jenis populasi jeung sampel, nya éta kampung di Désa Cipanas jeung puisi mantra anu geus didokuméntasikeun jeung anu bakal dianalisis. Tina salapan kampung nu dijadikeun populasi, ngan tilu kampung nu dijadikeun sampel panalungtikan atawa 33,33%, nya éta: Kampung Pogor, Kampung Pangaroan, jeung Kampung Babakancaringin. Puisi mantra anu kakumpulkeun aya 70, anu dijadikeun sampel nya éta 30 atawa 42,8%.

2) Téhnik Analisis Struktur Puisi Mantradi Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang

Léngkah analisis satuluyna nya éta ngaguar struktur unsur pangwangun puisi mantra. Téori nu digunakeun nya éta konsép Waluyo nu ngawengku: diksi, *pengimajian, bahasa figuratif*, jeung *verifikasi*.

3) Téhnik Analisis Semiotik Puisi Mantra di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang

Sabada kapaluruh struktur pangwangun puisi mantra, léngkah analisis satuluyna nya éta ngaguar ma'na nu nyangkaruk dina puisi mantra ngagunakeun téori semiotik Riffaterre, kalayan léngkah-léngkah: 1) pembacaan heuristik jeung hermeneutik; 2) matriks, modél, varian-varian; jeung 3) hipogram.

Saenggeusna data hasil panalungtikan dikumpulkeun, satuluyna diolah dumasar kana léngkah-léngkah ieu di handap.

- a) niténan data-data nu geus kakumpulkeun;
- b) nyieun klasifikasi puisi mantra di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang dumasar téori Rusyana;
- c) nganalisis struktur pangwangun puisi mantra di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang ngagunakeun konsép Waluyo;
- d) nganalisis semiotik puisi mantra di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang ngagunakeun téori Riffaterre; jeung
- e) nyieun kacindekan tina hasil analisis data.

3.4 Instrumén Panalungtikan

Instrumén panalungtikan nya éta alat atawa fasilitas anu digunakeun ku panalungtik dina ngumpulkeun data ngarah pagawéanna bisa lumangsung leuwih gampang jeung hasilna leuwih alus. Dina hartina leuwih taliti, lengkep, jeung sistematis anu ngajadikeun datana leuwih gampang diolah (Arikunto, 2013, kc. 203).

3.4.1 Instrumén Panalungtikan dina Ngumpulkeun Data

Instrumén anu digunakeun dina ngumpulkeun data dina ieu panalungtikan nya éta:

1) Instrumén Talaah Pustaka

Tabel 3.2
Instrumén Talaah Pustaka

No.	Judul Buku	Keterangan
1.		
2.		

2) Padoman Wawancara

Padoman wawancara mangrupa rumusan patalékan anu bakal ditanyakeun ka narasumber waktu prosés wawancara. Padoman wawancara anu dipaké dina ieu panalungtikan nya éta:

Tabel 3.3
Padoman Wawancara

Data Informan I	Data Mantra II
1.1 Ngaran Narasumber	2.1 Warna Mantra (Papasingan)
1.2 Umur Narasumber	2.2 Téks Mantra
1.3 Jenis Kelamin Narasumber	2.3 Asal Mantra (ti saha, iraha, di mana, kumaha, jeung naon sarat pamakéna)
1.4 Alamat Narasumber	2.4 Keur Makéna (kumaha, iraha, di mana, jeung naon saratna).
1.5 Pakasaban Narasumber	
1.6 Jenjang Atikan Narasumber	
1.7 Kalungguhan Narasumber di Masarakat	

3) Alat Rekam

Handphone mangrupa instrumén anu penting dina panalungtikan. Aplikasi *Handphone* anu digunakeun nya éta *recorder jeung camera*. *Recorder* digunakeun pikeun ngumpulkeun data dina wengun audio. Ieu instrumén digunakeun waktu narasumber nétélakeun naon ari puisi mantra, kumaha cara makéna, sarta prak-prakanna. *Camera* digunakeun pikeun ngadokuméntasikeun data. Ieu instrumén digunakeun pikeun ngainvén tarisasi atawa pengarsipan puisi mantra anu aya dina wengun tinulis, sarta pikeun ngadokuméntasikeun narasumber nu méré data.

3.4.2 Instrumén Panalungtikan dina Ngolah Data

Instrumén anu digunakeun dina ngolah data dina ieu panalungtikan nya éta:

- 1) Kartu Data Klasifikasi Mantra Dumasar Jenisna

Tabél 3.4
Kartu Data Klasifikasi Mantra Dumasar Jenisna

No.	Téks Mantra	Kode Mantra					
		A1	A2	J1	J2	R	S

Keterangan:

A1 = Ajian

A2 = Asihan

J1 = Jampé

J2 = Jangjawukan

R = Rajah

S = Singlar

2) Kartu Data Struktural

Tabél 3.5
Kartu Data Analisis Diksi

Kode Mantra:
Narasumber:
Déskripsi Analisis Diksi:

Tabél 3.6
Kartu Data Analisis Pengimajian (visual, taktil, jeung auditif)

Kode Mantra:		
Narasumber:		
No.	Ungkara	Jenis Imaji

Tabél 3.7
Kartu Data Analisis Bahasa Figuratif

Kode Mantra:
Narasumber:

Pengiasan				Pelambangan		
No.	Ungkara	Kat.	No.	Ungkara	Kat.	

Tabél 3.7
Kartu Data Analisis Verifikasi (Rima jeung Ritma)

Kode Mantra:								
Narasumber:								
Rima				Ritma				
No.	Jenis	Ungkara	Kat.	No.	Ungkara	Jumlah Engang	Jumlah Randegan	Pola Engang

3) Kartu Data Semiotik

Tabél 3.8
Kartu Data Semiotik

Kode Mantra:			
Narasumber:			
No.	Analisis		Ungkara
1.	Pembacaan Heuristik		
	Pembacaan Hermeneutik		
2.	Matriks		
	Modél		

	Varian		
3.	Hipogram		